

Fülöp Lajos

Hangszer az isten kezében

A nyolcvanéves Lisztóczy László köszöntése

*„Szálljon bár el sok évtized fölötted,
Érjen bár bánat, tépdeső vihar,
Szíved maradjon érző, fásulatlan,
Lelked maradjon mindig fiatal!”*

(Dsida Jenő)

Köszöntőnk címe Juhász Gyulától való: *„Hangszer voltam az Isten kezében, / Ki játszott rajtam néhány dallamot...”* Lisztóczy László ezzel a költői képpel kezdte válaszáat a laudációkra 2013. október 31-én a Budavári Hilton Hotelben, a Szervátiusz-díj átvételekor. Mint mondta: Isten kegyelméből lett az, aki lehetett. Tőle kapta az életet, Neki köszönheti, hogy magyarnak és kereszténynek született, s hogy megajándékozta őt a legnagyobb hivatással, a tanári pályával...

Egyik laudálója, Bozók Ferenc is ez utóbbit hangsúlyozta, mondván: „Jómagam az egri tanárképző főiskolán tanítványa és csodálója lehettem annak az alázatnak és szelíd megszállottságnak, amellyel szívügyének élte meg a magyar irodalom ügyét. Kiváló intelligenciával és páratlan előadói kvalitásokkal beszélt klasszikusainkról, ám köztudott volt róla, hogy mutatóujját folyamatosan a határon túli, főként az erdélyi kortárs irodalom ütőerén is rajta tartja...”

Magyar Lajos erdélyi költő és szerkesztő pedig ugyanezen alkalomból így ír róla a *Székelly Hírmondóban*: „Az erdélyi magyar irodalom legnagyobb népszerűsítője, valóságos apostola az anyaországban, ki nem csupán az egri tanárképző főiskolán nevelte tanítványait a transzilván literatúra szeretetére, de az egész magyar nyelvterületen...”

Egy számára készült *Emlékkönyv*ben tisztelői, barátai és tanítványai köszöntik Őt 80. születésnapján. Ez a tény, bár igaz, mégis szinte hihetetlennek tűnik, hiszen mind a mai napig fiatalos frissességgel teszi közzé tanulmányköteteit, versgyűjteményét, forráskiadványait és antológiáit.

Az ünnepi alkalomból – ha csak képzeletben is – el kellene zárándokolni Mar-kazra, ebbe a varázslatosan szép hegyvidéki településre, megtekinteni a születés, az eszmélkedés és a tájra való rácsodálkozás színhelyét. Azután átrándulni

Lisztóczy Lászlót szeretettel köszöntjük 80. születésnapja alkalmából. Isten éltesse sokáig!

Gyöngyösre, a „fényben fürdő város”-ba, a Mátraalja gazdasági és szellemi központjába. Fölkeresni Egert, „vitéznek ékes oskolájá”-t, a lakóhelyet és a kenyér-adó poliszt: itt végezte gimnáziumi és főiskolai tanulmányait. Majd felkeresni Debrecent, a „szabadság őrvárosá”-t, a szellemi szülőhelyet, ahol magyar-történelem szakos középiskolai tanári diplomáját szerezte. Ellátogatni Kalocsára, a történelmi és népművészeti hagyományokban gazdag alföldi városba: itt kezdte tanári pályáját. Sorokat mormolni Dsida Jenőtől, a „poeta angelicus”-tól, és elnézni messze délre, Erdély felé, a természetben megelevenedő költészet honára...

Ez lenne igazán méltó hozzá!

S ha ezek után az Ünnepelel névjegyét is át akarjuk adni az Olvasónak, a következőket mondhatjuk: Dr. Lisztóczy László tanár, irodalomtörténész 1941. február 26-án született Markazon. Alapfokú tanulmányait szülőfaluja általános iskolájában (1947–1955), a középfokúakat az egri Dobó István Gimnáziumban (1955–1959), a felsőfokúakat pedig az egri főiskolán, magyar-történelem-testnevelés szakon (1959–1965), majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, magyar-történelem szakon (1961–1965) végezte.

Önvalomása szerint szakmai és módszertani felvérteződését elsősorban Debrecennek köszönheti, itt kapott ösztönzést, példát és mércét az eredményes tanári és irodalomtörténeti munkásságához.

Pedagógiai pályafutása a kalocsai Szent István Gimnáziumban kezdődött (4 év), az egri Dobó István Gimnáziumban folytatódott (9 év) és az egri főiskola irodalom tanszékén fejeződött be (27 év).

Munkásságának az elismeréseként több magas kitüntetésben részesült, mint az Irodalmi Nívódíj, Eger (1994), a „Gyöngyös Város Kultúrájáért” (2011), a Szervátiusz-díj (2013), a „Pro Agria” Életműdíj (2018) és a József Attila-díj (2019).

Irodalomtörténészként főként Benedek Elek, Gulyás Pál, Dsida Jenő, Pájer Antal, Vachott Sándor, Vachott Sándorné és Zalár József munkásságával, a *Kalevala* hazai fogadtatásával, az erdélyi magyar lírával és a svájci magyar irodalommal foglalkozott behatóbban. A felsoroltakon kívül számos kiadvánnyal gazdagította Eger, Gyöngyös és Jászapáti irodalmi örökségét is.

Igen termékeny kapcsolatot épített ki a határon túli szellemi műhelyekkel, előadásokat tartott Erdélyben, a Felvidéken és Kárpátalján, sőt a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör tanácskozásain is. 1997-ben feleségével és három tanítványával megalapította a Dsida Jenő Baráti Kört. Célként tűzték maguk elé a Dsida-kultusz ápolását, a határon túli magyar kultúra hazai népszerűsítését és a helyi irodalmi hagyományok feltárását.

Eger múltja, irodalmi öröksége mindig is közel állt az Ünnepelelhez; nem véletlen tehát, hogy irodalom- és művelődéstörténeti munkásságának jelentős része idekapcsolódik. Kiemelkedően fontosnak tartja az irodalmi hagyományok feltárását, s ez

által a szülőföldszeretet, a lokálpatrióta öntudat gazdagítását. Vallja Tamási Áron örökség jelmondatát: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Lakóhelye mára már egrivé formálta őt is, a város irodalmi és kulturális értékeihez kapcsolódó munkásságával pedig az „egriség” egyik legfőbb képviselőjévé, alakítójává vált. Ezt bizonyítja többek között két kronológiai teljességű antológiája: a *Végeknek tüköri* (Versek Egerről), a *Cseppjeiben hősök vére forr* (Versek az egri borról), *A múltó idő mérlegén* (Kuriózumok Eger irodalmi örökségéből), valamint az „*És te is üdvöz légy, testvérváros...!*” (Eger és Gyöngyös irodalmi hagyományaiból) című munkája.

Az utóbbi kötet egyben azt is jelzi, hogy nem vált hűtlenné szülőföldjéhez, a Mátraaljához és annak központjához, Gyöngyöshöz sem. Vallomása szerint gyermekkorában ez a település jelentette számára a nagybetűs Várost, a világba vezető út első állomását. Az iránta érzett tiszteletét azóta már *A Mátra gyöngye* (Irodalmi emlékek és emlékezések Gyöngyösről), illetve *Fénytoronyok az idő tengerén* (Fejezetek Gyöngyös irodalmi múltjából) című munkájával is leróta.

Írásai főként a „tájhaza” irodalom- és művelődéstörténetének fel nem tárt fejezeteihez, elfelejtett vagy csak kevésbé méltányolt alkotóinak az életútjához, munkásságához kapcsolódnak, értékes adatokkal, korrekciókkal egészítve ki a magyar irodalomtörténet általánosabb, már-már kanonizált kutatási eredményeit. Boldog vagyok, hogy negyedszázada baráti, szerkesztőtársi kapcsolatban lehetek vele, s azóta csaknem minden évben egy-egy közös kiadványt is megjelentethettünk.

Lisztóczy László tudományos tevékenysége a provincializmus szükségszerűségének cáfolata: arra törekszik, hogy tanulmányaiban, esszéiben az egyedít az általánossal, a helyit az országgal kösse össze. Az írói és költői pályák helyszíneire való kötődése és közelsége az elsődleges források tanulmányozását is evidenssé, sőt kötelezővé tette számára. Ennek köszönhető, hogy eddig már számos, az irodalomtörténet-írásban megrögzött tévedésre is ráirányította a figyelmet.

Hogy milyenek az Ünnepelelt írásai? Ezt már többször, több helyen kifejtettem. A lényeg azonban egy és ugyanaz. Olvasmányosak, változatosak, az igazság, a szépség és a jóság hirdetői. A leggyakrabban visszatérő gondolatai az otthon, az otthonosság melegét, biztonságát hirdetik ebben az „otthonatlan, csupa-csász világ”-ban.

Ezekre az írásokra a hitelesség, a közvetlenség, a metaforikus tömörség és az emelkedettség jellemző. Megszokottan mozog az elvontságok, a spiritualitás, a transzcendencia birodalmában is. Elsősorban a lírai alkotások elemzésében remekel, olykor pár szóval, mondattal ad kulcsot a versek zárt világának megközelítéséhez és megértéséhez.

Alkotói pályájának csúcán különleges szint és értéket képviselnek önvallomások, filozofikus igényű, mívesen megformált versei. Ezek a költemények nem a képzelet játékaik, hanem belső monológok, egy „poeta doctus” önismereti lírájának megnyilatkozásai.

A versek titkait, a költészet rejtelmét kutató irodalomtudós itt „versben bújdosó”-ként lép elénk. Akik közelebről ismerik, tudják, költő lenne ő egyetlen vers megírása nélkül is. És nemcsak témaválasztását, feldolgozásmódját tekintve, hanem lelkialkatából következően. Mert bármit ír és bármely műfajban, mindegyikben fellelhető a lírai hangvétel.

A nyolc évtized ürügyén mindannyiunk nevében azt kívánom Lisztóczy László barátunknak, hogy sok megpróbáltatására találjon örömet tanítványainak és az irodalomnak a szeretetében, s jó egészségben, változatlan szorgalommal, eredményességgel munkálkodjék nagyon sokáig nemzeti tudományosságunk értékeinek feltárásán és közkinccsá tételén.

Születésnapj köszöntőnk Dsida-idézettel kezdtük, hadd zárjuk most megint azzal:

„Fenn a magas égben
Ahány csillag fénylik,
Annyi öröm legyen társad
Az életen végig!”

